

ศึกษาพระพุทธศาสนาหายานในโลกตะวันตก : อดีตถึงปัจจุบัน A Study of Mahayana Buddhism in the Western World: Past to Present

จารุวรรณ นุธรรมรัมย์

Charuwan Nuramram

นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

B.Ed. Student Program in Thai Teaching

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahamakut Buddhist University

Email: Charuwan@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 25 มิถุนายน 2562

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 กรกฎาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

สิ่งที่มนุษย์ใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยว นับถือ และศรัทธา คือ “ศาสนา” อนึ่ง ศาสนาทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดีทั้งสิ้น ส่วนพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหนึ่งในศาสนาที่มีความเก่าแก่และมีหลักคำสอนที่มีความสมเหตุสมผลและสามารถพิสูจน์ได้ จึงมีผู้นับถือพระพุทธศานาмайมาย อิทธิพลของพระพุทธศาสนานั้นได้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา และยังได้เผยแผ่ไปยังนานาประเทศในตะวันออก ระยะเวลาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พระพุทธศาสนาได้เริ่มเป็นที่ดึงดูดใจของชาวตะวันตกมากขึ้น โดยพระพุทธศาสนาดังกล่าวนั้นก็คือ นิกายมหายาน จวบจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาหายานก็เจริญเติบโตในฝั่งตะวันตกเรื่อยมา

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนาหายาน, โลกตะวันตก, อดีตถึงปัจจุบัน

Abstract

Human beings have been count on with faith in "religions". Besides, all religions teach all people to be good people. Buddhism is one of the living ancient religions that had a doctrine which is reasonable and provable. That why many people respected in Buddhism. Therefore, the influence of Buddhism has away spread and flourished, especially through many countries in the east. After World War II, Buddhism has begun to attract more Westerners especially Mahayana sect. Therefore, Mahayana Buddhism has been continued to grow up in the west until now.

Keywords: Mahayana Buddhism, the western world, Past to Present

1. บทนำ

News Sender (2559, ออนไลน์) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปทั่วทวีปเอเชีย แต่อย่างไรก็ดีแผ่ขยายไปยังโลกตะวันตกมากมายนัก อย่างไรก็ตาม ในโลกยุคใหม่นี้ ศาสนาพุทธกำลังเป็นที่รู้จักมากขึ้นในโลกตะวันตก

ช่องทาง แห่งความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มี 3 ช่องทาง คือ ผู้เชี่ยวชาญชาวตะวันตก; ผลงานของนักปรัชญา, นักเขียนและศิลปิน, และผู้อพยพชาวเอเชีย ซึ่งได้อพยพไปยังยุโรป อเมริกาเหนือ และ ออสเตรเลีย และได้นำเอาพุทธศาสนาในหลายรูปแบบไปพร้อมกับพวกเขา

หลักคำสอนของพุทธศาสนาที่ว่า “อย่าพึ่งเชื่อ หากยังไม่ได้ มาเห็น หรือ พิสูจน์ ด้วยตัวท่านเอง” ทำให้ชาวตะวันตกเป็นจำนวนมาก ให้ความสนใจพุทธศาสนา ศาสนาพุทธ ไม่ได้สอน หรือ ขอให้ชาวตะวันตกเชื่ออะไรทั้งสิ้น เพียงแต่ทำตามคำแนะนำ หรือ ข้อคิดเห็น ของพระพุทธเจ้า เรื่อง ทดสอบ หรือ พิสูจน์ด้วยตัวเอง ก่อนที่จะตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ

ในศตวรรษนี้ การท่องเที่ยวพร้อมกับการสื่อสาร ที่สะดวกสบาย ทำให้ชาวตะวันตกสามารถ เรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น เกี่ยวกับศาสนาพุทธเมื่อเทียบช่วงเวลาในอดีตที่ผ่านมา การไม่มีพิธีรีตอง และเน้นการปฏิบัติจริงตามหลักของพุทธศาสนา ทำให้ชาวตะวันตกสนใจพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

2. ประวัติพระพุทธศาสนาหายานโลกตะวันตก

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2552, ออนไลน์) กล่าวว่า มีหลักฐานว่าพุทธศาสนาแพร่หลายไปถึงตะวันตกมานาน ชาดก ซึ่งเป็น คำกริหนึ่งนในพระไตรปิฎกของพุทธศาสนา มีผู้แปลเป็นภาษาซีเรียและภาษาอาหรับ เช่น Kalilag and Dammag พุทธประวัติแปลเป็นภาษากรีกโดยจอห์นแห่งดามัสกัส ได้เป็นที่แพร่หลายในหมู่ชาวคริสต์ในนามของบาร์ลาลัมและโยเซฟิต เรื่องนี้เป็นที่นิยมของชาวคริสต์ จนกระทั่งเมื่อประมาณ พ.ศ. 1800 ชาวคริสต์ยกย่องโยเซฟิตให้เป็นนักบุญแห่งนิกายคาทอลิก

ความสนใจในพุทธศาสนาเริ่มขึ้นอีกครั้งในยุคอาณานิคม เมื่อมหาอำนาจตะวันตกได้มีโอกาสศึกษาศาสนาในรายละเอียดมากขึ้น ปรัชญาในยุโรปสมัยนั้นได้รับอิทธิพลจากศาสนาในตะวันออกมาก การเปิดประเทศของญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ. 2396 ทำให้มีการยอมรับศิลปวัฒนธรรมญี่ปุ่น รวมทั้งวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนาพุทธด้วยงานแปลคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเป็นภาษาตะวันตกเริ่มขึ้นโดย Max Muller ผู้จัดพิมพ์ Sacred Books of the East “คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์แห่งตะวันออก” มีการจัดตั้งสมาคมบาลีปกรณ์เพื่อจัดพิมพ์พระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพุทธศาสนาอื่น ๆ แต่ความสนใจยังจำกัดในหมู่ปัญญาชน

ศาสนาพุทธเริ่มเป็นที่สนใจของชาวยุโรปอย่างกว้างขวาง ในพุทธศตวรรษที่ 25 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความเชื่อทางศาสนาของชาวตะวันตกเปลี่ยนไปเน้นที่ความเชื่อของปัจเจกบุคคลมากขึ้น ทำให้ศาสนาพุทธเป็นที่ดึงดูดใจจากการที่มีข้อพิสูจน์ให้พิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง มีการตั้งองค์กรทางพุทธศาสนาระดับโลกโดยชาวพุทธจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือรวม 27 ประเทศที่ศรีลังกาเมื่อ พ.ศ. 2493 ในชื่อองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

บ้านจอมยุทธ (2543, ออนไลน์) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาแผ่ไปสู่ตะวันตกเองตามธรรมชาติ ไม่มีการวางโครงการล่วงหน้า โดยที่ศาสนาและวัฒนธรรมตะวันออกรวมถึงพระพุทธศาสนาด้วยเป็นที่สนใจของนักปราชญ์ทางตะวันตกมาก ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้บรรจุภาษาสันสกฤต บาลี จีนและทิเบต เข้าในหลักสูตรการศึกษา ต่อมาได้มีการพิมพ์และแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นอันมาก นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงได้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนา เช่น แม็ก มิลเลอร์ (Max Muller) ได้พิมพ์หนังสือพระไตรปิฎกทั้งฉบับตะวันออก ทั้งฉบับยุโรป และหนังสือสำคัญๆ อีกหลายเล่ม ริส เดวิดส์ ได้พิมพ์พระไตรปิฎก และหนังสือพระพุทธศาสนาอื่นๆ

ทั้งยังได้ตั้งสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali Text Society) เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ (Sir Edwin Arnold) เขียนหนังสือ “ประทีปแห่งเอเชีย” (Ligh of Asia) เป็นต้น...ในพุทธศตวรรษที่ 24 พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นที่สนใจของนักปราชญ์และนักประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นที่น่าสนใจของประชาชนผู้สนใจผู้แสวงหาศาสนา และแนวทางดำเนินชีวิตที่ดีกว่าศาสนาคริสต์ด้วย โชว์แปน เฮาเออร์ได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิก และเขียนหนังสือแพร่หลายไปทั่วยุโรป แต่พระพุทธศาสนาเพิ่งตั้งลงมั่นคงในตะวันตกเมื่อตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 24 นี้เอง เกิดสมาคมต่างๆ อย่างแพร่หลายช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาได้ตั้งลงมั่นคงในทุกภูมิภาคของโลกตะวันตก แม้ผู้นับถือจะมีจำนวนน้อย แต่อิทธิพลของพระพุทธศาสนาก็แผ่ไปกว้างขวางมาก ตั้งแต่สันสกฤตโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

3. บทบาทพระพุทธศาสนาในมหานโลกตะวันตก

พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตก (2549, ออนไลน์) กล่าวว่า บทบาทพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกมีดังนี้

บทบาททางสังคม

- สนองความต้องการของชาวตะวันตกได้ ด้วยคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นสังฆธรรมที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ และพิสูจน์ให้เห็นผลได้ตามหลักธรรมชาติ อันเป็นพื้นฐานแห่งความต้องการของชนชาวยุโรปและอเมริกาอยู่แล้ว ที่ชอบพิสูจน์ค้นคว้าหาความจริง จึงช่วยให้เกิดความต้องการความสุขสงบสุขทางจิตใจมากกว่าอย่างอื่น

- ลดความรุนแรงทางด้านวัตถุนิยมของชาวตะวันตกได้ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาวยุโรปและอเมริกันนั้นเรียบง่าย และทำให้ลดปัญหาทางสังคมลงได้มาก ตามอัตราส่วนของชาวยุโรป และอเมริกาที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาและได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนามีสังคหวัตถุธรรม เป็นต้น

- เป็นศูนย์กลางศึกษาวัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนา และเป็นที่พึ่งของประชาชนในยุโรปและอเมริกาได้ มีวัดไทยในฝ่ายเถรวาทตั้งอยู่หลายเมือง มีชนชาวยุโรป และอเมริกาเข้ามาบรรพชาและอุปสมบทเพื่อศึกษาเล่าเรียนทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น วัดในประเทศเยอรมัน, อังกฤษ, ฝรั่งเศส และในอเมริกา เป็นต้น ทำให้เป็นที่ศูนย์รวมจิตใจของชาวยุโรป และอเมริกา อีกทั้งพุทธศาสนิกชนชาวไทยชาวเอเชีย ที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้น ๆ

- เป็นศูนย์กลางทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของศาสนา ที่ช่วยให้สังคมชาวยุโรป, อเมริกา และเอเชียมีความเป็นอยู่ผูกพันกัน โดยเฉพาะชนชาวไทยที่เข้าไปอาศัยประกอบอาชีพทำธุรกิจ และแต่งงานใช้ชีวิตร่วมกับชนชาวยุโรปและอเมริกา ซึ่งในปัจจุบันมีมาก ได้นำเอาระเบียบทางสังคมพร้อมกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ทางศาสนาเข้าไปเผยแผ่ จึงทำให้ชนชาวยุโรป และอเมริกาได้เข้าใจว่า สังคมแห่งชาวยุโรปนั้น มั่นคงในความเป็นผู้มีเมตตาธรรม มีความกตัญญูต่อบิดา มารดา อีกทั้งผู้มีพระคุณ และยังเป็นผู้นับถือศาสนาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามทางศาสนาได้อย่างเหนียวแน่น และมั่นคง

- เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมสำหรับประชาชนจากประเทศต่าง ๆ โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วทั้งยุโรป และอเมริกา รวมทั้งชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย, ลาว, พม่า, เขมร, เวียดนาม ที่เข้าไปถือสัญชาติของประเทศนั้น ๆ และวัดไทยยังเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่ลูกหลานชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจจะเรียนภาษาไทย, ดนตรีไทย, ศิลป-วัฒนธรรมอีกด้วย

บทบาททางด้านเศรษฐกิจ

- คำสอนทางพุทธศาสนามีหลักการที่ไม่ตามกระแสของวัตถุนิยม โดยสอนเรื่องการดำเนินชีวิตด้วยความพอดี มีความสันโดษ ประหยัด ใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ส่งเสริมการบริโภคเพื่อตามใจอยาก ตามใจ

ต้องการ จึงเป็นคำสอนที่หักล้างกับแนวคิดแบบวัตถุนิยม (materialism) และแนวคิดแบบบริโภคนิยม (consumerism) จึงส่งเสริมให้เกิดแนวคิดแบบพอเพียง เน้นความจำเป็นในการสนองต่อความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต คำสอนพุทธศาสนาจึงได้มีอิทธิพลต่อด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

- การที่ชนชาวยุโรป และอเมริกา เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากจึงมีส่วนในการช่วยลดความฟุ้งเฟ้อตามค่านิยมต่าง ๆ ในการดำรงชีพความเป็นอยู่ รวมถึงการแพร่หลายในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้ชนชาวยุโรป และอเมริกามีความสนใจในการครองชีพทางด้านเครื่องอุปโภค บริโภค ต่าง ๆ ด้วย

- คำสอนทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ ได้มีอิทธิพลต่อประชาชนผู้นับถือพุทธศาสนาชาวตะวันตกไม่น้อย ด้วยที่คำสอนได้เน้นถึงการเลี้ยงชีพให้สุจริต ไม่ประกอบอาชีพในทางทุจริต (สัมมาอาชีวะ) และกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็มีคำสอนที่ให้เห็นถึงประโยชน์ปัจจุบัน เช่นหลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะประโยชน์ 4 อัน ได้แก่ การขยันหมั่นเพียร การประหยัดอดออม การคบคนดี และการใช้จ่ายทรัพย์ตามกำลังของตน เป็นต้น ล้วนเป็นคำสอนที่กล่าวถึงเรื่องกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น

บทบาททางด้านการเมือง

- การที่รัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ อย่างเช่น ที่วัดพุทธประทีป ประเทศอังกฤษ รัฐบาลไทยได้สนับสนุนปัจจัยช่วยเหลือในการก่อสร้างวิหารฝ่ายเถรวาทแบบไทย ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

- สงครามศาสนาในคริสต์วรรษที่ 13 เรียกว่าสงครามครูเสด ทำให้พุทธศาสนาถูกทำลายจากประเทศลัทเวีย, เอสโทเนีย, โครเอเชีย โดยมีมือของกองทหารเพื่อพระคริสต์ของเยอรมัน

- พระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแพร่ในยุโรปและอเมริกา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบรรดากลุ่มพุทธศาสนิกด้วยกัน ทำให้เกิดชมรม, สมาคมและองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์ทั่วโลก

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ องค์อัครศาสนูปถัมภ์ ได้เสด็จเป็นทางการเปิดวัดไทยวัดแรกในยุโรปชื่อ วัดพุทธประทีป เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2509 นับว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประมุขแห่งกษัตริย์ทั้งสองประเทศอีกด้านหนึ่งโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง

- รัฐบาลเยอรมันได้ช่วยบำรุงพระพุทธศาสนาโดยได้บริจาคปัจจัยช่วยเหลือรัฐบาลไทย ในการซ่อมแซม บูรณะภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเก่าแก่ที่พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวรารามเสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2535 เป็นความสัมพันธ์ไมตรีแห่งพระศาสนาระหว่างประเทศ

4. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาหายานโลกตะวันตก

บ้านจอมยุทธ (2543, ออนไลน์) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาแพร่ขยายเข้าสู่ยุโรปตั้งแต่เมื่อไรไม่มีหลักฐานยืนยันตายตัว ลักษณะการขยายตัวของพระพุทธศาสนาเท่าที่มีหลักฐาน เริ่มจากความสนใจของปัจเจกบุคคลชาวยุโรป จากนั้นก็ขยายตัวเป็นองค์กร ตลอดถึงการเคลื่อนตัวของกลุ่มชาวพุทธจากภูมิภาคตะวันออกเข้ายังยุโรป ทำให้เกิดชุมชนชาวพุทธขึ้น ชาวตะวันตกบางท่านมีความศรัทธาแรงกล้าบวชเป็นพระภิกษุ แล้วทำการเผยแผ่ในแถบประเทศภูมิภาคของตน มีการศึกษาแล้วเรียบเรียงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้น ในสถาบันทางการศึกษาบางแห่งจัดให้มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเกิดงานเขียนวิชาการด้านพระพุทธศาสนามากขึ้น

5. บทสรุป

พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกนั้นไม่มีปรากฏชัดเจนโดยองค์รวมว่าเข้ามาในประเทศในช่วงไหน แต่มีในรายละเอียดในบางประเทศว่าเข้ามาเมื่อไร และพระพุทธศาสนาในประเทศโลกตะวันตกนี้ส่วนมากจะเป็นการเผยแพร่ของนิกายมหายาน มีในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ เป็นต้น และนิกายมหายานนี้มีทั้งที่มาจากทิเบตและที่มาจากจีน แต่ในบางประเทศในโลกตะวันตกนั้นก็ไม่มีข้อมูลปรากฏเลยว่ามีพระพุทธศาสนาเข้าไปมีบทบาทในประเทศนั้นๆ เช่น สาธารณรัฐไอซ์แลนด์, สาธารณรัฐแซมเบีย, สาธารณรัฐเบลเยียม เป็นต้น แต่ถึงอย่างนั้นพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกก็ยังเป็นที่นิยมและมีบทบาทต่ออิทธิพลในประเทศ

บรรณานุกรม

- บ้านจอมยุทธ . (2562). พระพุทธศาสนาในยุโรป -อเมริกา .
https://www.baanjommyut.com/library_2/extension3/buddhism_in_europe_america/01_1.html?fbclid=IwAR3rA3SkOFL8ESLMu0xxlMvcp0fbL7pzlqLEgwJ-xypL_ntT0TGjsaCf-HM. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562.
- พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตก . (2562).
<http://www.dmc.tv/forum/index.php?showtopic=1902&fbclid=IwAR0NTEUsV2VQOwd5WAYaIxCTKshkCKeILkE-WEqIAhXTk4rxoajCDvplxz8>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ . (2 5 6 2). พระพุทธศาสนาในโลก .
http://www1.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1311%3A2009-09-28-16-33-33&catid=99%3A2009-09-28-16-15-01&Itemid=333&fbclid=IwAR3TrHxAmKJn_01-_0BKH0Tp—f_DSd5J9Jn2H9WGTye6o9b1eVgS5DV07M. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562.
- News Sender. (2562). ข่าวตะวันตกสนใจเรียนรู้พุทธศาสนามากขึ้น .
<https://www.winnews.tv/news/659>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562.